

تمدن چند هزار ساله زمانی سپریک ملت است که از گذشته تا امروز جاری و ساری باشد

میراثی برای ایستادن ایران

علی اکبر شمشیرچی

مریم احمدی شیروان | در روزهایی که فضای منطقه با تنش‌ها و خبرهای نگران‌کننده همراه شده و حتی گاه‌آز سوزی دشمنان، تهدیدهایی درباره هدف گرفتن هویت و تمدن ملت شنیده می‌شود، این پرسش برای بسیاری از مردم پررنگ‌تر شده است که پشتوانه واقعی یک ملت در چنین موقعیت‌هایی چیست. آیا تمدن و تاریخ چند هزار ساله می‌تواند در برابر این تهدیدها مایه استحکام و امید باشد؟ در میان تحلیل‌ها و روایت‌های مختلف، برخی به گذشته پربار ایران به‌عنوان سرمایه‌ای بزرگ اشاره می‌کنند. پرسش اصلی این است یک تمدن کهن در چه شرایطی می‌تواند به نیرویی زنده برای پایداری و پیشرفت یک جامعه تبدیل شود. برای بررسی این موضوع، با دکتر محمد فناپی آشکوری، استاد فلسفه و عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (قدس سره) گفت‌وگو کرده‌ایم.

دادند و ارتش رضاخان در برابر تجاوز همزمان روس و انگلیس، حتی یک‌روز مقاومت جدی نکرد. اگر «تمدن کهن» به‌تنهایی کافی بود، باید همان تمدن، آن‌روز هم ملت را حفظ می‌کرد؛ اما دیدیم که چنین نشد. این یعنی سنت الهی این نیست که هرکس سابقه تمدنی طولانی دارد، خودکار پیروز شود؛ بلکه شرط پیروزی چیز دیگری است. فناپی تأکید می‌کند: از نگاه دینی، خداوند نه به اسم‌ها نظر می‌کند و نه به تاریخ صرف؛ بلکه به ایمان، تقوا، صبر، بصیرت و مجاهدت امروز ما می‌نگرد. اگر جامعه‌ای دچار غفلت، وابستگی، ظلم و بی‌عدالتی شود، حتی اگر پشت سرش هزاران سال تمدن باشد، مشمول سنت سقوط خواهد شد.

■ مصر و یونان؛ شکوه دیروز، ناتوانی امروز

عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (قدس سره) می‌گوید: مثال‌های معاصر دیگری هم هست؛ مگر مصر تمدن کهن چند هزار ساله ندارد؟ مگر یونان یکی از مهدهای تمدن و فلسفه در تاریخ بشر به‌شمار نمی‌آید؟ اما امروز، آیا این کشورها می‌توانند در برابر قدرت‌های استکباری جهان بایستند و از حقوق ملت‌های مظلوم دفاع کنند؟ با همه احترام به تاریخ این ملت‌ها، واقعیت این است امروز نه در جایگاهی هستند که در برابر ظلم نظام سلطه مقاومت جدی نشان دهند و نه حتی در حد اعتراض مؤثر، نقشی برجسته ایفا می‌کنند. این همان تفاوت میان «تمدن تبدیل شده به قدرت زنده» و «تمدن به‌جامانده در کتاب‌ها و موزه‌ها» است.

■ شرایط الهی زنده شدن تمدن

فناپی در پاسخ به این پرسش که تمدن گذشته، در چه صورتی می‌تواند پشتوانه مقاومت و پیروزی امروز ما باشد، تشریح می‌کند: پاسخ این است که چند شرط اساسی لازم است. شرط نخست این است که تمدن، زنده و پویا باشد، نه فقط بهانه‌ای برای افتخار در سخنرانی‌ها و شعارها. یعنی مردم یک جامعه باید بتوانند آن سرمایه تاریخی را به فعلیت برسانند؛ به این معنا که ارزش‌ها، عقاید، تجربه‌ها و ظرفیت‌های آن تمدن در زندگی امروز آن‌ها جاری باشد؛ در علم، فرهنگ، اخلاق، اقتصاد و سیاست‌شان دیده شود.

او ادامه می‌دهد: شرط دوم این است که ملت، وارث و حامل واقعی آن تمدن باشد، نه فقط مدعی آن. وارث حقیقی مدیریت کنند و به سرمنزل قدرت و شوکت برسانند، چه به لحاظ معنوی و اخلاق بندگان که در اوج معنویت بودند، چه به لحاظ تعامل متواضعانه با دیگران و اخلاق اجتماعی، چه به لحاظ ویژگی‌های شخصیتی و از جمله زهد و ساده‌زیستی که زبازند خاص و عام بود، چه به لحاظ اخلاق خانواده و تربیت فرزندان که با هیچ یک از مسئولان کشوری قابل مقایسه نیست. اما در این میان، موضوعی که قصد دارم توجه شما را به آن جلب کنم این بخش از سبک زندگی این عزیزان است که از برجستگی خاصی برخوردار بوده و آن اهمیت دادن به کتاب و کتاب‌خوانی و امر مقدس مطالعه است. حضرت آقای شهید به لحاظ موقعیتی که داشتند ناشران و نویسندگان افتخار داشتند که به‌رسم یادگار، از چاپ اول آثارشان نسخه‌ای را خدمت حضرت آقا هدیه کنند. این‌طور نبود که حضرت آقا این هدایا را انبار کنند یا مانند برخی افراد، کتاب‌ها را دکور اتاق خود قرار دهند. بلکه ایشان تمام کتاب‌های دریافتی را مطالعه و درباره آن‌ها اظهارنظر می‌کردند و حتی گاهی تفریظ می‌نوشتند. اما اینکه چطور این مرد بزرگ با وجود

یعنی ملتی که جهان‌بینی توحیدی، روحیه عدالت‌خواهی، حق‌طلبی، عزت‌طلبی و کرامت‌انسانی نهفته در آن تمدن را در رفتار فردی و جمعی خود نشان می‌دهد. این همان چیزی است که قرآن از آن به ایمان و عمل صالح یاد می‌کند. خداوند در سوره نور، آیه ۵۵ وعده می‌دهد: «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ... وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمْ». این وعده استخلاف و تمکین، برای کسانی است که ایمان و عمل صالح را در عمل محقق می‌کنند، نه صرفاً در تاریخ و خاطره‌ها. شرط سوم نیز این است که تمدن، به «قدرت‌های واقعی» تبدیل شود؛ یعنی از سطح حرف و نوستالژی فراتر رود و به صورت قدرت فرهنگی، علمی، اقتصادی و قدرت نظامی درآید. وقتی جامعه‌ای در این حوزه‌ها قوی و فعال شد، می‌توان گفت آن تمدن، واقعاً زنده و در برابر تهاجم، کارآمد است.

■ از ایمان و فرهنگ تا قدرت مقاومت

این کارشناس دینی خاطر نشان می‌کند: اگر بخواهیم این بحث را به زبان امروز بیان کنیم، باید بگوییم ایمان و تمدن، زمانی در برابر دشمن متجاوز سپری می‌شوند که در عرصه عمل اجتماعی، به قدرت تبدیل شوند. جامعه‌ای که از لحاظ فرهنگی، علمی، اقتصادی و دفاعی قدرتمند است، در برابر تهدیدهای بیرونی خم نمی‌شود، حتی اگر دشمنش از نظر ظاهری، مجهز و مسلط باشد. در سنت الهی، پیروزی به کسانی وعده داده شده که ایمان، صبر و تقوا را حفظ می‌کنند، اهل تفرقه و دنیاطلبی نیستند، مسئولیت‌پذیرند و در میدان عمل می‌ایستند. قرآن در موارد متعددی اشاره می‌کند که شکست مؤمنان در مقاطع تاریخی، نه به خاطر ضعف وعده الهی، بلکه به سبب سستی، اختلاف، غفلت یا دنیاطلبی خودشان بوده است.

■ امتحان بزرگ خون شهدا و سنت الهی

این استاد حوزه و دانشگاه اضافه می‌کند: اکنون که بیش از ۴۰ روز از شهادت رهبر معظم انقلاب اسلامی و جمعی از مردم مظلوم و بی‌گناه می‌گذرد، این پرسش که «تمدن چه زمانی سپری می‌شود» دیگر یک بحث نظری صرف نیست؛ این سؤال لحظه‌به‌لحظه زندگی ماست. از نگاه دینی، خون شهدا یک «حجت» است؛ یعنی خداوند با این خون‌ها راه ما نشان داده، اما ادامه دادن این مسیر با خود ماست. اگر در برابر این خون‌ها، به توکل، صبر، وحدت، تلاش علمی، تقویت اقتصاد، استحکام خانواده، تربیت دینی نسل جوان و تقویت قدرت دفاعی و فرهنگی بی‌اعتنا باشیم، نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم صرف داشتن گذشته‌ای باشکوه، ما را در برابر دشمن حفظ کند. مسئولیت امروز ما این است که نگذاریم تمدن و دین، به سلط شعرا و خاطره تقلیل پیدا کند. باید در زندگی فردی، در محیط کار، در دانشگاه، در بازار، در رسانه و در سیاست، نشانه‌های ایمان، تقوا، عدالت‌خواهی، خدمت به مردم و تلاش برای پیشرفت را جدی بگیریم. این‌ها همان «مصادیق عینی تمدن ایمانی» است.

■ انقلاب اسلامی؛ نمونه احیای سرمایه نهفته

فناپی با ذکر نمونه‌ای یاد آور می‌شود: اگر بخواهم نمونه‌ای نسبی از این فرایند ارائه دهم، به‌نظرم انقلاب اسلامی ایران تا حد قابل توجهی چنین نقشی را ایفا کرده است. ملت ایران قرن‌ها صاحب فرهنگ و تمدن غنی بود، اما این ظرفیت، در دوره‌های طولانی در عرصه سیاست و قدرت اجتماعی و

فزونی اشتغالات توانستند این حجم از کتاب را مطالعه کنند، باید گفت حضرت آقا دوره تندخوانی دیده و در امر مطالعه مهارت لازم را کسب کرده بودند، به‌طوری که با وجود اشتغالات بسیار، توفیق داشتند روزانه ۳۰۰ صفحه کتاب بخوانند که نوعی رکورد محسوب می‌شود. با توجه به اهمیت کتاب‌خوانی، چه زبایست آقای شهیدمان را الگوی خود قرار دهیم و بخشی از وقت خود را به امر مقدس مطالعه اختصاص دهیم؛ چراکه کتاب، معلمی دلسوز است که در فضای اندیشه‌ها بال می‌گشاید و مسیر زندگی را روشن می‌کند. این بدان سبب است که مطالعه، شبکه‌ای پیچیده از مدارها و سیگنال‌ها را در مغز انسان تحریک می‌کند و از به‌هورد رفتن مغز و در نهایت از آزیایمر جلوگیری می‌کند. از این‌رو، همان‌طور که ورزش برای سلامتی بدن مفید است، خواندن کتاب نیز می‌تواند در سلامت و تقویت نیروی مغز تأثیر مثبت مضاعفی بگذارد.

انیس کنج تنهایی کتاب است
فروغ صبح دانایی کتاب است

خبر

دعوت آیت‌الله اشرفی شاهرودی به احیای سنت درختکاری

استاد سطوح عالی حوزه علمیه خراسان در حاشیه آیین کاشت «نهل امید» در باغ امام رضا(ع) با تأکید بر اینکه درختکاری از برترین اعمال نیک و خدایسندانه است، از مردم خواست این سنت حسنه را در زندگی فردی و اجتماعی احیا کنند و با کاشت هر نهال، اثری ماندگار و چندین برابر عمر انسان برای آینده برجا بگذارند.

به گزارش آستان‌نیوز، آیت‌الله مصطفی اشرفی شاهرودی، از اساتید سطوح عالی حوزه علمیه خراسان در حاشیه مراسم کاشت «نهل امید» در باغ امام رضا(ع) اظهار کرد: امروز در یک کار حسنه و خدایسندانه شرکت کرده‌اید. کاشت درخت، کاری بسیار ارزشمند است.

وی با اشاره به اهمیت درختکاری افزود: کاشتن یک درخت در حقیقت به منزله آفریدن یک انسان، بلکه بالاتر از آن است؛ زیرا عمر انسان محدود بوده، درحالی‌که عمر بسیاری از درختان چندین برابر عمر انسان است و این خود نشان می‌دهد این سنت حسنه چه اندازه می‌تواند ماندگار و بابرکت باشد.

آیت‌الله اشرفی شاهرودی با قدردانی از توجه مسئولان و بزرگان نظام به فرهنگ درختکاری و حفظ محیط‌زیست تصریح کرد: خوشبختانه این حسنه و سنت نیکو در کشور ما مورد عنایت قرار گرفته و رهبر شهید انقلاب (ره) و رهبر معظم انقلاب نیز برای این موضوع اهمیت فراوانی قائل بوده‌اند و هستند.

وی با اشاره به برگزاری این مراسم در جوار بارگاه منور رضوی و در باغ امام رضا(ع) گفت: اینکه این نهال‌ها در باغ منسوب به حضرت رضا(ع) کاشته می‌شود، خود مایه برکت است و امیدواریم به برکت توجهات آن حضرت، این حرکت، نهادی پرثمر و ماندگار برای کشور و مردم عزیزمان باشد.

این استاد حوزه علمیه تصریح کرد: امیدواریم این درختکاری‌ها منشأ خیرات فراوان و آثار ماندگار برای نسل امروز و آینده باشد.

شایان‌ذکر است، در نخستین گام از پوشش ملی کاشت «نهل امید»، با حضور تولیت آستان قدس رضوی و جمعی از علما، خدام، خانواده معظم شهدا و چهره‌های فرهنگی، هنری، ورزشی و رسانه‌ای، ۶۰۰ اصله نهال شمر در باغ امام رضا(ع) کاشته شد. این پوشش در لیبیک به فرمان رهبر معظم انقلاب اسلامی و به یاد شهدای جنگ تحمیلی سوم آغاز شده و کاشت نهال را تا پایان دهه کرامت در سراسر کشور دنبال می‌کند.

حجت‌الاسلام نطاف
در حاشیه آیین ملی کاشت «نهل امید»:

آباد کردن زمین مأموریت الهی انسان است

استاد سطوح عالی حوزه علمیه خراسان در حاشیه آیین کاشت نهال امید در باغ امام رضا(ع)، با بیان اینکه انسان مأمور به آباد کردن زمین است، خواستار تقویت فرهنگ حفظ طبیعت و آموزش آن به نسل‌های آینده شد.

به گزارش آستان‌نیوز، حجت‌الاسلام و المسلمین محمدجواد نطاف، استاد سطوح عالی حوزه علمیه خراسان در حاشیه آیین «کاشت نهال امید» در باغ امام رضا(ع) با تأکید بر نگاه دینی به طبیعت، احترام به همه پدیده‌های عالم و مسئولیت انسان در آبادانی زمین، بر ضرورت آموزش فرهنگ حفاظت از محیط‌زیست به نسل‌های آینده تأکید کرد.

وی با بیان اینکه دین اسلام برای همه پدیده‌های عالم ارزش و حرمت قائل است، گفت: ما پیرو آیینی هستیم که به زندگی بهما می‌دهد و تک‌تک موجودات را آیه و نشانه خدا می‌داند.

انسان نیز مأمور شده است زمین را آباد کند؛ همان‌گونه که خدای متعال فرمود: «وَأَسْتَعْمِرْكُمْ فِيهَا، وی افزود: در مقابل این مأموریت الهی، مستکبرانی قرار دارند که پشت به خدا می‌کنند و به فساد در زمین می‌پردازند؛ چنان‌که در آیه «إِنَّا تَوَلَّيْنَا سَعْيَ فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَنُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ» آمده است.

حجت‌الاسلام نطاف با تأکید بر اینکه نگاه دینی ما بر محبت و مهربانی با همه آفریدگان است، اظهار کرد: وقتی درخت و زمین حرمت دارند، انسان که گل سرسبده هستی است حرمت‌بیشتری دارد. ما موظفیم با تمام پدیده‌ها و آفریده‌های الهی مهربان باشیم. این استاد سطوح عالی حوزه علمیه ضمن گرامی‌داشت یاد رهبر شهید انقلاب (ره) گفت: آن بزرگوار هر سال درختی می‌کاشتند و حتی این اقدام به‌ظاهر کوچک را هم برای یادآوری اهمیت طبیعت فروگذار نمی‌کردند. امروز نیز خلف صالح ایشان در بحبوحه مسائل گوناگون به موضوع محیط‌زیست و درختکاری توجه می‌دهند. وی بر آموزش عملی و فرهنگی حفاظت از طبیعت به کودکان و نوجوانان تأکید کرد و ادامه داد: باید احترام نهال‌ها، نهال‌های امید هستند و آرزو می‌کنیم استوار رشد کنند، همان‌گونه که ملت ما همواره استوار، سرزنده و شاداب باقی‌مانده است.

یادداشت

حجت‌الاسلام والمسلمین
رضا وطن‌دوست، عضو هیئت‌علمی
بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی و استاد حوزه

سبک زندگی رهبر شهید الگویی حسنه است

ضمن عرض تسلیت ایام چهلم شهادت عزتمندانه آقای شهیدمان حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای قدس سره، چه خوب است نگاهی به گوشه‌ای از سبک زندگی این آقای شهید داشته باشیم. از هرجهت که بنگریم وجود حضرت آقا الگو است که باید همگان این الگوی حسنه را سرمشق خود قرار دهند و بر همین اساس زندگی خود را مدیریت کنند. حضرت آقا در هر حوزه‌ای که بنگریم، الگو بودند. چه به لحاظ سیاسی و اخلاق مدیریتی که سرآمد بودند و توانستند پیامبرگونه جامعه بزرگ اسلامی و ایرانی را